ЛАРИСА ПИСЬМЕННА

ЖАР-ПТАШЕНЯТА

ЖАР-ПТАШЕНЯТА

Було це в прадавні часи, коли найперший ведмідь Медолюб був такий веселий, що ніколи ні на кого не гнівався, понад усе любив танцювати навприсядки та розповідати кумедні побрехеньки. Найпершого їжака звали тоді не Стобурчак, а Шовкова Спинка. Таке мав м'якеньке хутерце, аж руки свербіли погладити його. А найперший заєць Лапчак мав дуже поважну та сувору вдачу, звірі його навіть боялися.

Найперша ж лисиця Облудниця була не руда, як тепер, а сніжно-біла і дуже пишалася своєю красою. Всі милувалися лисицею, вихваляли за вроду, догоджали їй. Краща за неї, казали, тільки Жар-птиця. Але Жар-птиця жила на сонці, і лисицю те не обходило.

І ще в ті прадавні часи не було ні зими, ні весни, ані осені, і хоч була на Землі біла Снігова Метелиця, але жила вона на високій горі, на сніговій вершині, і ніколи з гори не спускалася. Цілісінький рік зеленіли дерева, зеленіла трава — без цвіту, бо що таке квіти — того на Землі ще не знали.

І от у ті прадавні часи, на світанку, веселий ведмідь Медолюб вдарив раптом навприсядки і ревонув на весь ліс, аж дуби захиталися і сполохане птаство знялося в повітря.

— Ого-го-го-го!!! Чуєте? До нас прилетіла Жар-птиця!!!

Це він перший помітив, як, сяючи барвами, на Землю сіла сонячна красуня.

— Чого репетуєш, нерозумний ти звірю! — суворо гримнув найперший заєць Лапчак.— Так же можна злякати Жар-птицю.

Ведмідь засоромився, сховався в кущі. Лапчак перепросив гостю, мовляв, що з ведмедя питати, зроду шалапутний. Він був дуже чемний, цей найперший заєць Лапчак!

А Жар-птиці так сподобалося на Землі, що вона того разу вимостила собі кам'яне, щоб не зайнялося, гніздо і вивела жар-пташенят. Оце то було свято! На Землі — свої жар-пта-

шенята! Яскраві, барвисті! Від їхнього сліпучого сяйва заграла навколо гнізда промениста веселка.

Всі раділи, крім лисиці Облудниці. Ніхто вже її краси не вихваляв, бо милувалися красою Жар-птиці. Розлютилася лисиця Облудниця, а що вдіє? Жар-птиці не перевершить. І задумала, лукава, помститися.

А Жар-птиця, скажу вам, годувала жар-пташенят своїх шматочками сонця, вони ж були не звичайні птахи, а жар-пташенята! Діждалася лисиця пори, коли полетіла Жар-птиця до сонця — шматочок здобути, діток нагодувати. Відлітаючи, наказала діткам тихенько сидіти, з гнізда не вилітати, щоб не скоїлось лиха.

Сидять собі жар-пташенята тихенько в гнізді, міняться — сяють яскравими барвами, немов живі крилаті жарини. Навколо гнізда веселка грає, звірі та птахи навідуються, розважають малих. Ведмідь Медолюб веселі побреханьки розповідає, їжак Шовкова Спинка шовковим клубочком по траві качається, інші звірята — танок водять. Суворий заєць Лапчак за порядком слідкує. А лисиця Облудниця біля гнізда вмостилася, вдає, ніби колискової пісні співає, а сама тихенько жар-пташенятам нашіптує:

— Ви — яскраві! Ви — різнобарвні! Ви — діти самої Жар-птиці! Чи ж личить вам сидіти в гнізді, побреханьки ведмежі слухати? Гайда у білий світ. Ох і весело там, ох і любо!

Умовляє, лукава, а сама гадає: «Летіть, летіть, я миттю гніздо зруйную, каменя на камені не лишу. Покине тоді

Землю Жар-птиця, погинуть дурні жар-пташенята без матері. Знову буду найкращою, знову будуть мене вихваляти, вродою моєю милуватися».

І таки умовила. Послухалися малі-нерозумні лихої поради. випурхнули з гнізда. Та не знала Облудниця, що з того скоїться... Адже ті пташенята були гарячі, мов жар! Спалахнула лисиця, вмить поруділо сніжно-біле хутро. Стала вона по сирій землі качатися, насилу вогонь на собі погасила, та й дременула без пам'яті.

— Що ж то ви робите? Ану, повертайте в гніздо! — гримнув на жар-пташенят суворий заєць Лапчак. Та куди, мов ті іскри, сипонули на нього цікаві жар-пташенята. Вперше в житті злякався найперший заєць Лапчак, навіки злякався. Чкурнув чимдуж від небезпеки, врятували лапи прудкі. З того часу став усього боятися.

А жар-пташенятам заманулося до їжакової м'якої спинки торкнутися, шовкову шерсть попестити. Скам'янів від жаху їжак Шовкова Спинка, шерсть на ньому голками настовбурчилася. Злякалися гострих голок жар-пташенята, відлетіли від їжака, на деревах сіли. Враз пожовкло все листя на деревах, опадати стало. Від одних дерев до других вогонь перекинувся, увесь ліс запалав жовто-червоними барвами.

Отоді вперше розгнівався добрий веселун — найперший ведмідь Медолюб. Заревів він, загупав, затупав:

— Ах ви, сякі-такі, нерозумні! Що накоїли? Геть до гнізда! А жар-пташенята вже й самі не раді. Плачуть-голосять,

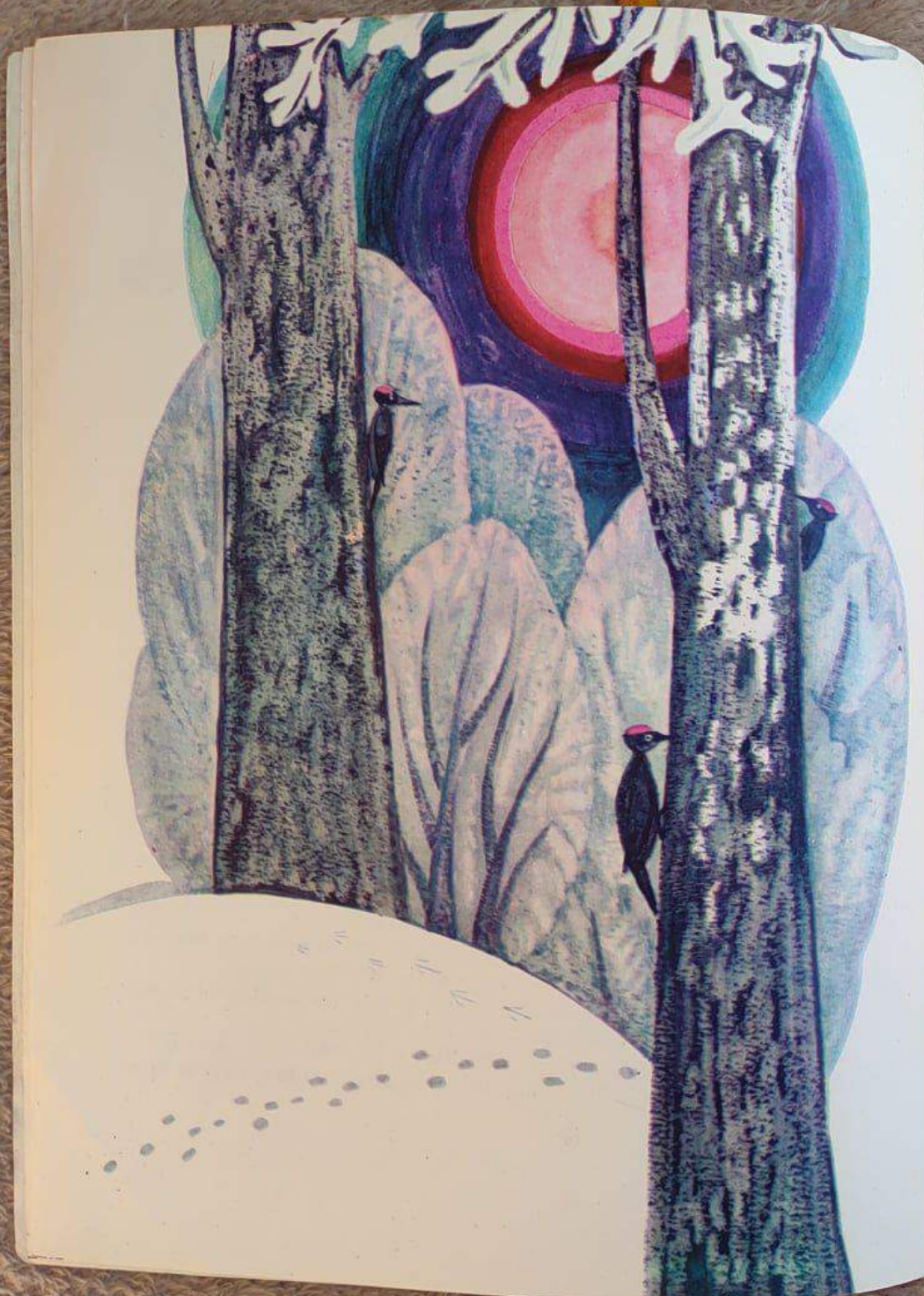

матір Жар-птицю кличуть, дороги назад до гнізда не знайдуть. А хоч би й знайшли,— пізно: полум'я навколо палає.

Що робити? Як від пожежі Землю врятувати? На всьому світі одна біла Снігова Метелиця пожежі не боїться.

Заволали звірі, закричали птахи:

— Гей, матінко, Снігова Метелице, порятуй нас!

Зглянулась біла Снігова Метелиця, з гори своєї спустилася. Загула, завихрила, присипала Землю холодним сніговим покривом, погасила пожежу. Укрила й малих заплаканих жар-пташенят білим снігом.

Аж ось повернулася з далекої дороги мати Жар-птиця, шматочок сонця у дзьобі принесла. Та що це? Немає в гнізді жар-пташенят, тільки сніги навколо біліють...

Ударилася в розпачі об засніжену землю Жар-птиця, шматочок сонця з дзьоба впустила. Розсипався він по снігу на теплі весняні промінчики.

Розтанув сніг, зазеленіли дерева. Полинула над землею Жар-птиця, стала діток своїх кликати. Аж гульк — замайоріли її жар-пташенята: сліпуче-білі, голубі, жовті, сині, жовтогарячі, червоні, фіалкові... Та не гарячі вже, і літати не можуть, до землі та дерев приросли, а так — живі-живісінькі!

Ото з того часу й літає Жар-птиця понад лісами, полями та луками, понад містами та селами — жар-пташенят своїх сонцем годує. А коли знову по сонце летить — з тривоги жовкне лист на деревах і Снігова Метелиця землю дбайливо вкриває. Так і сплять жар-пташенята під снігом, доки з сонцем не повернеться мати Жар-птиця.

Давайте-но з вами весною чи влітку підемо до лісу, провідаємо жар-пташенят. Ви ж їх, напевне, любите — яскравих, барвистих. Та не топчіть їх ногами, вони ж бо живі!

СТРАШИЛО

Ходить-походжає чапля Довгов'язиха по болоту. Цибатими ногами-кроквами по купинах чапає, довгу зміїну шию вигинає, гострим, мов осока, дзьобом клацає... Нема гіршого лиха за чаплю!

Маленьке зелене жабеня Скрекотунчик з-за купини визирає. Кортить жабеняті пострибати, поквакати, та ба! Треба стерегтися, щоб чапля Довгов'язиха не проковтнула. І нічим тут не зарадиш, ніщо не допоможе.

Так запевняє старий Скрекотун, що прожив довге життя, бо завжди був обачний. Та хіба ж то життя? Тільки й того, що оглядайся та тремти. Ні, треба щось придумати — як того лиха позбутися.

Думав-думав Скрекотунчик, та й надумав. Скликав він своїх друзів — зелених прудких жабенят, навчив що робити.

Синіє посеред болота крихітне, як ночовки, озерко, з нього чапля любить воду пити, а напившись, на одній нозі стоячи, дрімати. І до того озерка жодна жабка не сміла стрибати.

Та от якось підійшла Довгов'язиха до свого улюбленого озерка, нахилилася, аж раптом...

Заходила, сколихнулася вода в озерку, і на чаплю глянуло люте Страшило, з покрученою шиєю і аж десятьма кривими дзьобами! Ворушиться Страшило в озерку, от-от вистрибне та чаплю вхопить.

Як сахнеться Довгов'язиха, як відскочить, як гайне від озерка... Увесь день тремтіла, аж надвечір насилу оклигала.

Другого дня знову чапля Довгов'язиха почапала до озерка воду пити. Може, Страшило пішло собі геть? Зазирнула обережно... ох! Заходила, сколихнулася вода в озерку, ворушиться в ній Страшило, чаплі смертю погрожує. Вже не бігла від озерка Довгов'язиха, на крилах летіла.

А на третій день і підійти побоялася.

Зажурилася чапля Довгов'язиха. Стоїть на одній нозі, одне око заплющила, дзьоб опустила...

«Не хазяйка я вже на болоті. Хоче мене Страшило з'їсти». Та й почапала до лісу — у вовка допомоги просити.

— Чого тобі, довгов'яза? — гарчить Вовцюга-Волоцюга.

— Вижени, вовче, Страшило з болота!

— А що мені за те буде?

— Свіжої рибки наловлю.

Побіг Вовцюга-Волоцюга виганяти Страшило з болота. Зуби вишкірив, очі вирячив, до озера підскочив. Зазирнув... лишенько!

Сколихнулася вода в озерку, вищирилося на вовка Страшило. Від злості дрижить, криву пащеку на все озерко роззявило, а в тій пащі аж сотня гострих зубів!

Підібгав хвоста Вовцюга-Волоцюга, та як чкурне з болота! І про свіжу рибку забув, цур їй, радий, що живий утік.

Пожурилася, пожурилася Довгов'язиха, і знову в ліс — до ведмедя Медолюба почапала.

— Дядечку Медолюбе, порятуй мене! Вижени Страшило з болота. Ти найдужчий звір, коли вже ти його не переможеш, то й ніхто не переможе.

— Що? Хто? Я — не переможу? — образився ведмідь і потупав до болота. Зазирнув в озерко... матінко!

Сколихнулася вода, визирає з озерка Страшило, двадцятьма вирякатими очима на ведмедя лупає, двадцятьма кудлатими вухами ворушить, от-от вискочить.

Як чесонув ведмідь Медолюб від озерка, тричі в болото вгрузав, чотири купини з місця зрушив.

Більше ніхто не ходив Страшило проганяти — боялися.

Вільно живе тепер в озеречку із своїми друзями зелене жабеня Скрекотунчик. Жовтими очима хитро виблискує, на все болото дзвінко покумкує. Знає, що перелякана Довгов'язиха навіки зареклася ходити до *озерка — кривого люстерка*.

КАМІНЕЦЬ ЗАВБІЛЬШКИ З ГОРУ

Бігло хлоп'я без стежинки до річки і тримало в кишені камінець. Такий собі сірий гладенький плескачик.

— Ось як пошпурю! Ось як поскаче мій камінець по воді — щонайменше п'ять разів відіб'ється! — кричало хлоп'я.

А в кишені хлоп'яти була дірка, звичайнісінька дірка, яка буває майже у всіх хлоп'ячих кишенях. Камінець той і випав. Не в траву, не в пісок, а в маленький — з долоньку — мурашник.

Що тут скоїлося!

Перебив камінець три з половиною лапи Мурашеві Могутньому, відбив памороки Мурашеві Мудрому, налякав на смерть самого Мураша Великого. А що найстрашніше — закрив камінець-плескачик нірку-хід у мурашник. Отаке лихо! Скликав тоді Мураш Великий всемурашиний збір. Правда, майже всі мураші на той час працювали поміж високих та буйних нетрів лугової трави, і повернутися в мурашник не могли — хід закрито, ні ввійти, ні вийти. Зійшлося всього лише кілька десятків Мурашів Звичайних, причвалав ошелешений Мураш Мудрий, а Мураша Могутнього принесли на ношах, обтуливши каліку з усіх боків білими мурашиними подушечками.

— Страшна біда прийшла до нас, мураші,— почав свою промову Мураш Великий.— Впала на наш славетний мурашник величезна кам'яна гора. Звідки вона взялася — ніхто в світі не відає... З діда-прадіда такого лиха не чували. Про це міг би сказати тільки наш великорозумний Мураш Мудрий, якби йому не відбило памороки.

Поторсали-поторсали Мураша Мудрого, та він забелькотів таке, що й купи не держиться.

— Якби був здоровий наш Мураш Могутній, може, що й допоміг, таж його покалічило,— журився далі Мураш Великий.— Проте боюся, що ніяка сила не зрушить цю гору з місця. Гірка біда, що й казати...

Затужили мураші, зажурилися, що робити — не знають.

А тим часом хлоп'я схаменулося — камінець загубився! Повернуло назад, знайшло між високих трав низенький мурашник, взяло свій камінець та й побігло до річки.

Кинуло хлоп'я камінець рикошетом. Тільки раз підстрибнув плескачик, та й по тому втопився.

— Це тому, що він надто легенький,— сказали хлоп'яті.

А в мурашнику — радість велика: щезла кам'яна гора, звільнила хід до мурашника. Висипали мураші на волю — раді-радісінькі.

— І як же воно? І що ж воно?? І яким воно робом??? — дивуються.

— Земля перевернулася,— глибокодумно сказав Мураш Мудрий, що нарешті отямився.

І всі йому повірили.

САП'ЯНЦІ

Загубив ведмідь Гуп-Туп-Медолюб свої сап'янці.

От — були й нема! Хтозна — куди поділися. І сап'янці старі вже, полатані, та звик до них ведмідь. Шкода!

Сам шукав — не знайшов. Звірі шукали — не знайшли. А найбільше лисиця Облудниця шукала, дуже пильно шукала, три дні й три ночі не їла, не спала, а проте — не знайшла. Немає сап'янців, хоч плач! Пропали.

Пожурився ведмідь Медолюб, та вже й забувати став. Аж тут нове лихо: пішла про нього слава недобра. То було — всі ведмедя шанують, вклоняються низько, а тепер — де не піде — відвертаються.

Та як же не відвертатись, коли занадився ведмідь у сусіднє село. У старої бабусі Орисі сметану украв, з колгоспної ферми курей став тягати... А може, то інший злодій? Так ні ж, слідів од ведмежих сап'янців хіба що сліпий не побачить. Сором! Ганьба!

Журиться ведмідь. Аж схуд, бідолаха. Лапою себе в груди гамселить, мало не плаче, клянеться:

— Не я! Не я! От щоб мені меду довіку не нюхати, щоб мені крізь землю провалитися — не я! І сап'янців у мене давно немає, пропали.

Ніхто віри не йме, всяк на ведмежі сліди киває.

Просить лисицю ведмідь — щоб посвідчила, що сап'янці пропали. Сама ж бо шукала, не знайшла!

— І-і, начхайте на той поговір,— умовляє лисиця Облудниця.— Нехай собі теревенять що хочуть, а ви не журіться, бо ще, боронь боже, занедужаєте. Дивіться на мене, я своєї душеньки зроду не тривожила, то й здорова, нівроку!

І справді — гладка стала лисиця, лискуча. Шовкову шерсть на собі прилизує, ласкаво очі мружить...

А ведмідь все марніє та журиться: поговір не стихає.

І звідки таке лихо на ведмедя?

ЗОЗУЛЯ, ЩО МАЛА ГНІЗДО

Летіла зозуля біля столітнього дуба та й побачила: стара білка Клопотуха своє гніздо прибирає, сухим пахучим зіллям його вимощує.

— Добридень, бабусю Клопотухо! І що то ви робите?

— Добридень, зозуле. Дупло прибираю, люблю, щоб у мене порядок скрізь був, щоб усе до ладу.

— Ку-ку! Я теж люблю порядок.

— У тебе порядок? — махнула лапкою білка.— У тебе ж і гнізда немає.

— У мене немає? Ку-ку!!! Та в мене таке гніздо, що іншому птахові й уві сні не сниться!

— І де ж воно?

— Де? На сріблястому осокорі. Весною я пухом з осокора своє гніздо вимостила, там таке м'яке, мов перина. Ох, забалакалася з вами, а часу ж не маю, діточки мене виглядають. Полетіла зозуля до сріблястого осокора, а на осокорі дятел Ковалик кору простукує, короїдів шукає.

— Добридень, дядечку! Ку-ку!

— Добридень, зозуле. Сідай біля мене, розкажи, що новенького в лісі.

— Ох, не можу, ох, не маю часу! Відрубай мені, коли твоя ласка, від осокора галузку, понесу її до кривої берези.

— Навіщо тобі та галузка?

— Ох, така біда, таке лихо! Зруйнував осоружний вітрисько учора моє гніздо на кривій березі, маю його полагодити.

— Гніздо? — здивувався дятел.

— Авжеж, гніздечко. На кривій березі.

Відрубав дятел Ковалик міцним дзьобом з осокора тонку галузку, полетіла з нею зозуля. Підлітає до кривої берези, аж там, під березою в кущиках, заєць Лапчак куняє. Впустила

ненароком зозуля галузку, зачепила зайця за вухо. Підстрибнув з переляку заєць, хотів дати драла, та побачив зозулю.
— Це ти, зозуле? Ну й налякала! А я думав — лисиця до мене підкралася.
— Та ні, то я ненароком галузку впустила. Ку-ку!
— Озирнися, зозуле, навколо, чи не видно лисиці Облудниці,— просить заєць Лапчак.
— Ох, нема часу озиратися, зайче, ніколи дивитися, Лапче. Поспішаю я до високого береста, бо там мої дітки, малі зозуленятка, з гнізда визирають, за мною сумують. Ку-ку!
— З якого гнізда? — отетерів заєць.
— Та не з якого ж, з мого!
І полетіла зозуля до високого береста. Сіла на гілці і заходилася кувати: ку-ку та ку-ку! Голосно й лунко.
А під берестом сидів веселий хлопчик Чубасик.
— Гей, зозулько,— гукає,— чи не хочеш зі мною на узлісся податися? Подивимось, може, там уже зозульчині черевички розквітли.

— Ох, Чубасику, серденько, не до черевичків тепер! Зрання й до вечора працюю, діточок доглядаю, гніздо своє чепурю.
— Гніздо?
— А то що ж? Скільки того клопоту, скільки мороки...
— Куди ж ти, зозулько?
— До діток своїх, до гнізда. Ку-ку!
Та й полетіла...
Здивувався хлопчик Чубасик: у зозулі гніздо?! Цікаво, де ж те гніздо? Побіг лісом шукати, спіткав білку Клопотуху.
— Куди біжиш, Чубасику?
— Зозулине гніздо шукати.
— На сріблястому осокорі зозулине гніздо,— каже білка Клопотуха.
Прибіг Чубасик до сріблястого осокора. Там дятел Ковалик дзьобом лунко вистукує, короїдів шукає.
— День добрий, Ковалику! Чи не чув, де зозулине гніздо?
— Здоров, здоров, Чубасику,— чемно відказує дятел.— Чув я, що зозулине гніздо на кривій березі. Так-так-так!

Помчав Чубасик до кривої берези. Під березою, з кущика, довгі вуха стирчать.

— Це ти, Зайче Лапчаче? — засміявся Чубасик.— Все лисиці боїшся?

— Боюся,— признався Лапчак.

— Чи не чув ти, Лапчаче, де зозулине гніздо?

— Чув, Чубасику: на високому бересті.

— Немає там,— каже Чубасик.— Ні на високому бересті, ні на кривій березі, ні на сріблястому осокорі — немає ніде. Вже й не знаю, де його шукати...

А й справді, де воно, те зозулине гніздо?

Може, ви знаєте?

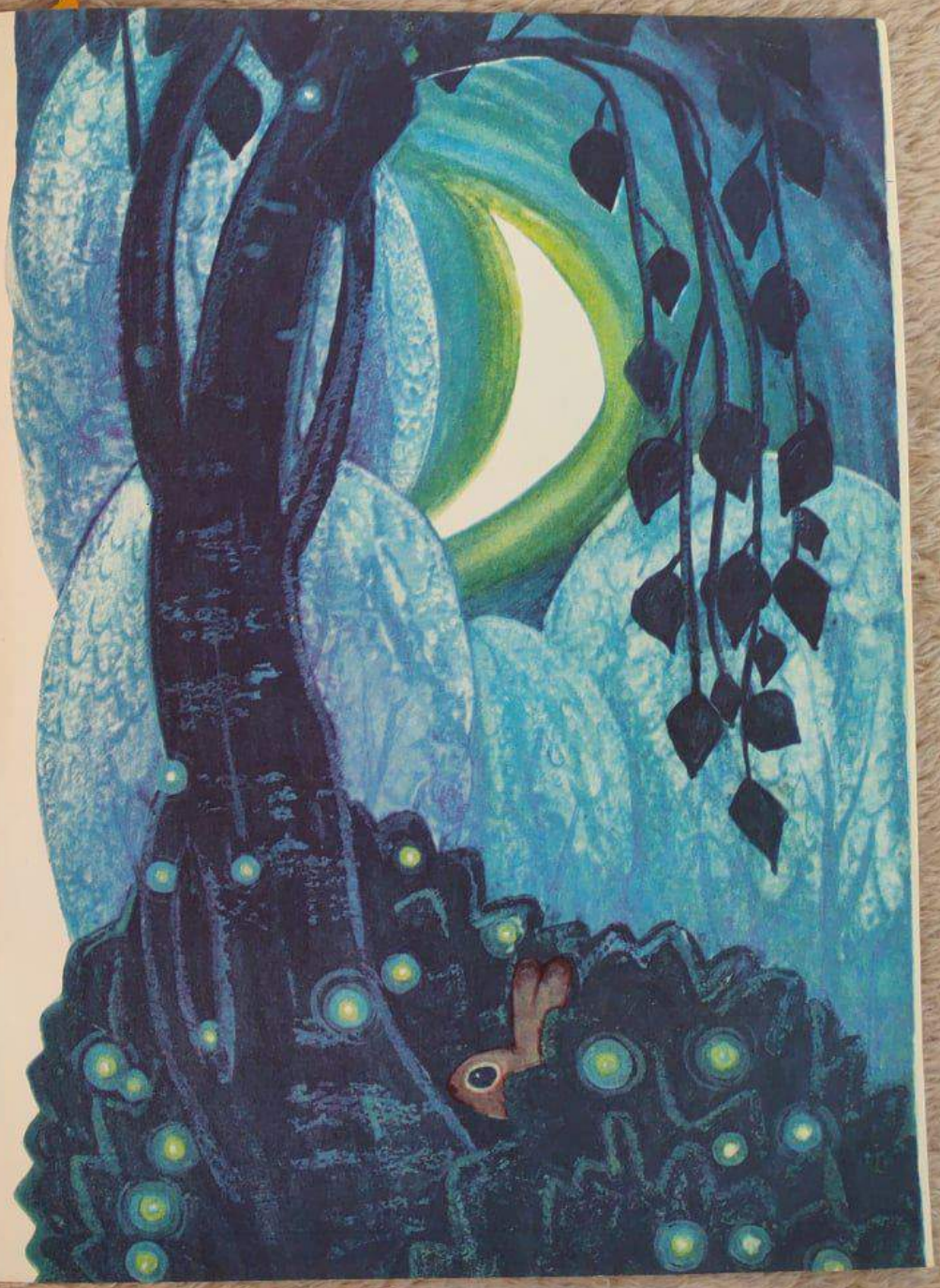

17 коп.

Малювала АДЕЛЬ ГІЛЕВИЧ

ДЛЯ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

ПИСЬМЕННАЯ ЛАРИСА МИХАЙЛОВНА

ПТЕНЦЫ ЖАР-ПТИЦЫ

Сказки

(На украинском языке)

Редактор Є. А. Горева. Художній редактор С. К. Артюшенко. Технічний редактор В. С. Крюков. Коректор Л. Н. Фесечко. Здано на виробництво 11.V. 1967 р. Підписано до друку 22.IX.1967 р. Формат 84×108¹/₁₆. Фіз. друк. арк. 1,25. Умовн. друк. арк. 2,1. Обл.-вид. арк. 2,25. Тираж 100 000. Зам. № 414. Ціна 17 коп. Папір офс. № 1.

7-6-1
36-67-М

Видавництво «Веселка». Київ, Кірова, 34.
Фабрика кольорового друку Комітету по пресі при Раді Міністрів УРСР. Київ, вул. Довженка, 3.